

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Säilävaara, Jenny

Title: Äitien kokemukset pitkäkestoisesta imetyksestä

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Sukupuolentutkimuksen seura, 2021

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Säilävaara, J. (2021). Äitien kokemukset pitkäkestoisesta imetyksestä. Sukupuolentutkimus, 34(2), 51-54.

Äitien kokemukset pitkäkestoisesta imetyksestä

Jenny Säilävaara

Suomi on muiden Pohjoismaiden tapaan imetyksmyönteinen maa. Pitkä äitiysvapaa ja siihen liitetty kotihoidontuki edesauttavat osaltaan sitä, että imetyks voi olla äitien arjessa mukana. Lapsia hoidetaan kotona pitkään, pidempään, kuin naapurimaissamme tai useissa Euroopan maissa. Suomessa on myös toimiva neuvolaverkosto, josta äidit saavat ohjeita, ja lisäksi apua saa vapaaehtoisilta imetystukiäideiltä.

Kansalliset imetyssuosituksukset ovat seuraavat: Täysimetyks, eli pelkkää rintamaitoa suositellaan lapsen neljän ensimmäisen elinkuukauden ajan. Täysimetyks voi jatkaa kuuteen kuukauteen, jos sen lopettamiseen ei ole terveydellisiä syitä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) julkaisema ja vuonna 2019 uudistettu *Syödään yhdessä – ruokasuositukset lapsiperheille* neuvoo, että imetystä suositellaan jatkettavan lapsen ensimmäisen elinvuoden ajan ja siitä eteenpäin, jos ”perhe niin haluaa” (THL 2019, 72.) Maailman terveysjärjestö WHO puolestaan suositaa täysimetyks puolivuotiaaksi ja osittaista imetystä lapsen kahden ensimmäisen elinvuoden ajan (WHO 2020). Yli vuoden jatkuvaa imetystä ei tällä hetkellä tilastoida Suomessa.

Imetyksmyönteisyydestä huolimatta imetykseen liittyy paljon normeja esimerkiksi siitä, missä ja miten pitkään äitien pitäisi imettää. Feministisen tutkimuksen piirissä imetykseen on suhtauduttu joko äitien elämää hankaloittavana, vanhempien hoivataasa-arvoa vähentävänä asiana (ks. esim. Dowling & Pontin 2017; Schmied & Lupton 2001) tai äitejä voimaannuttavana, positiivisena ruumiillisena koke-

muksena (esim. Blum 1993; 1999). Nykytutkimus tunnistaa imetykseen liittyvät haasteet, mutta itse toivoisin, että äitien valinnat ovat ne, joita tuetaan, jolloin imetyksen tai imettämättä jättämisen arvottaminen ei ole keskeistä.

TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS

Imetyks on tunteita ja mielipiteitä herättävä asia. Kiinnostukseni pitkäkestoisen eli yli vuoden jatkuvan imetyksen tutkimiseen lähti *Time*-lehden kanteen maaliskuussa 2012 olleesta kuvasta, jossa Jamie Lynne Grumet imetti vajaan neljävuotiaasta lastaan. Havahduin tuon kuvan ja siitä seuranneen vilkkaan keskustelun myötä siihen, että pitkäkestoisesta imetyksestä ei ole olemassa suomenkielisiä yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Tähän halusin tarttua. Olin myös tietoinen, että julkisessa keskustelussa imetystä kuvataan usein liian lyhytkestoisena tai arvostellaan äitejä, jotka eivät imetä lainkaan. Äiti voi kokea häpeää, koska pulloruokkii lastaan, mutta yhtä lailla muiden reaktiot voivat aiheuttaa häpeää taape-roa imettävässä. Äiti voi epäonnistua jos ei ”onnistua” imettämään lastaan, mutta yhtä lailla hän voi epäonnistua äitiydessään myös imettämällä ”liian pitkään”, kuten myös kansainvälisessä tutkimuksessa on todettu (Crossley 2009; Taylor & Wallace 2012).

Tutkimukseni on lähtökohdiltaan feministinen, eli olen kiinnostunut esimerkiksi vallasta, tilan sukupuolittuneisuudesta ja äitien piiloon jääneistä kokemuksista. Feministinen ote tarkoittaa minul-

le myös pyrkimystä emansipaatioon, eli pyrin tällä tutkimuksella voimaannuttamaan äitejä. Haluan tuoda esiin vaiettuja kokemuksia ja lisätä ymmärrystä siitä, miksi äidit imettävät pitkään ja mitä se heille merkitsee. Moni tutkimukseeni osallistuneista äideistä totesi, että ei ole juuri kertonut imetyksestään ja joutuu sitä salailemaan. Se lisäsi kiinnostani syventyä tähän aiheeseen.

Analysoin väitöskirjatutkimuksessani pitkäkestoiseen eli yli vuoden jatkuvaan imetykseen liittyviä kokemuksia. Halusin tietää, mitä äidit itse ajattelivat ja millaisia kokemuksia heillä oli pitkästä imetyksestä, joka ei juuri näy julkisuudessa mutta josta monella on kuitenkin kipakka mielipide. Keräsin tutkimukseni aineiston kirjoituskutsulla, jossa pyysin äitejä pohtimaan omia imetykokemuksiaan esimerkiksi suhteessa tilaan ja hyvinvointiin. Äitien kirjoituksissa olleiden kuvausten perusteella kiinnostuin yhä enemmän median tavasta uutisoida pitkäkestoisesta imetyksestä, ja siitä muodostuikin yksi osa tätä tutkimusta. Eli toisen analysoimani aineiston muodostavat yle.fi- ja hs.fi-verkkosivuilta vuosina 2014–2017 kerätyt imetystä käsittelevät kirjoitukset.

Tarkastelen pitkäkestoista imetystä yhteiskunnassa vallitsevien normien näkökulmasta. Kuten väitöskirjani johdannossa totean:

Tarkasteluani motivoi erityisesti kiinnostus äitiyttä ja imetystä määritteleviin – tai määrittelemään pyrkiviin – kulttuurisiin normeihin. Tutkin äitien kirjoitusten perusteella, miten pitkään ja missä näiden normien mukaan on soveliaasta imettää, ja media-aineiston perusteella, millaisiin raameihin imettävät äidit ja äitiys mediateksteissä asetetaan.” (Säilävaara 2021, 13.)

Normeilla tarkoitan sosiaalisen toiminnan säännönmukaisuuksia, sitä sosiaalista elämää ohjaavaa järjestelmää, jonka rikkomisesta voi seurata sanktioita. Normit ovat usein itsestään selviä ja näkymättömiä sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyviä toimintatapoja (ks. esim. Karlsson 1995). Pitkäkestoisen imetyksen kohdalla normien rikkomisesta seuraa ehkä todennäköisimmin leimatuksi tai nolatuksi tuleminen, mikä näkyi tutkimuksessani sekä äitien kirjoituksissa että mediateksteissä (Säilävaara 2021).

IMETYSKOKEMUKSET ÄITIEN KIRJOITUKSISSA

Monien tutkimukseeni osallistuneiden äitien kirjoituksissa toistui pohdinta osin ristiriitaisesta suhtautumisesta pitkäkestoiseen imetykseen. Äidit olivat väsyneitä henkisesti ja fyysisesti, he joutuivat usein salailemaan imetystään tai kokivat joutuvansa olemaan koko ajan saatavilla.

Samanaikaisesti äidit kuvasivat imetyksen positiivisia merkityksiä. Tutkimukseni tulosten pohjalta esitän, että vaikka äidit kertoivat kokevansa pitkäkestoisen imetyksen välillä hankalaksi erityisesti muiden ihmisten takia, he myös löysivät siitä paljon hyvää. Äidit sanallistivat ruumiillisia voimaantumisen tunteita. He kertoivat, miten imetys oli edesauttanut läheisen suhteen ylläpitoa lapsen kanssa tai arkisten tilanteiden hoitamista lempeydellä. Nämä positiiviset kokemukset vahvistivat heidän kokemustaan siitä, että he halusivat jatkaa imetystä.

Väitöskirjani tulokset alleviivaavat sitä, miten normitettuja äitiyden valinnat lapsen ruokinnan suhteen edelleen ovat. Ja vaikka puhun tässä valinnasta, en tarkoita, että imetys olisi pelkästään tai yksinkertaisesti äidin valinta, vaan siihen vaikuttavat monet seikat aina sosioekonomisesta taustasta äidin terveydentilaan (Acker 2009; Hakulinen & Otronen 2017). Äitiys on vaativaa, ja siihen kohdistuu paljon paineita. Imetys määritellään usein keskeiseksi intensiivisen äitiyden toteuttamisen teoksi. Kaikkensa lapsensa eteen tekevän äidin oletetaan imettävän ja huomioivan erityisesti ne terveysvaikutukset, joita pitkäkestoisella imetyksellä voi olla. Olen tietoinen intensiivisen äitiyden vaatimuksista, mutta tutkimukseni tarkoitus on ennemmin tuoda esiin äitiyteen liittyviä oletuksia tai paineita. Toivon myös, että tutkimukseni voisi vaikuttaa siihen, että pitkäkestoinen imetys voisi olla ihan normaalia arkista tekemistä, kuten osa äideistä kuvasi.

IMETYS MEDIASSA

Yksi väitöskirjani osatutkimuksista keskittyi median kuvauksiin julkisesta ja pitkäkestoisesta imetyksestä. Analysoimme yhdessä Hilka Mehtätalon kanssa yle.fi- ja hs.fi-verkkosivujen tekstejä vuosina 2014–2017. Analyysimme tulokset osoittavat, että imetyksestä pääsevät mediassa keskustelemaan

usein erilaiset asiantuntijat, eikä yli vuoden jatkuvasta imetyksestä kirjoiteta erityisen paljon, vaikka imetyksen sopiva kesto on usein esillä (Säilävaara & Mehtätalo 2020).

Lapsen etu on esillä etenkin niissä teksteissä, joissa käsitellään imetyksen mahdollisia terveyshyötyjä, mutta myös lapsen oikeutta rintamaitoon. Julki-imetystä käsittelevissä teksteissä keskityttiin erityisesti vauvojen oikeuteen tulla imetetyksi missä vain, vaikka julki-imetyks kuvattiin usein hankalaksi ja äidin näkökulmasta haastavaksi.

Äitien rooliksi teksteissä jäi useimmiten lapsen tarpeisiin vastaaminen, hyvien päätöksiä tekeminen ja huomaamattomasti julkisessa tilassa imettäminen. Tämä lähentelee intensiivisen äitiyden ideaalia (Hays 1996), jossa asiantuntijoiden neuvot korostuvat ja äitiyden tekemisen perustana on lapsen paras.

KENEN (JULKINEN) TILA?

Tutkimukseni yhteenvedossa olen nostanut kaikkia osatutkimuksia yhdistäväksi näkökulmaksi tilan. Olen pohtinut paljon sitä, kenellä on oikeus olla missäkin tilassa ja miten. Tilojen sukupuolittuneisuus on ollut minulle keskeinen kysymys: Onko julkisten tilojen normi edelleen miesruumis, ja miten lastaan imettävät äidit sopivat tiloihin? Pitääkö äitien piiloutua siihen samaan kaappiin, johon homoseksuaalisuuttaan salaavien kohdalla viitataan? Tutkimukseni mukaan äidit ovat sekä ylpeitä ”missä vain ja kenen seurassa vain”-imettäjiä mutta myös niitä, jotka vetäytyvät kaappiin ja tulevat sieltä ulos tilanteisesti. Joskus heidät kaapitetaan eli oletetaan, että imetyks on jo päättynyt, ja pakotetaan kertomaan uudelleen ja uudelleen, että imetyks jatkuu vielä. (Säilävaara 2016.)

Tutkimukseni osoittaa, että äidit toimivat normitetussa tilassa mutta myös pyrkivät venyttämään

tai rikkomaan imetysnormeja, joko tietoisesti tai joskus tahtomattaan viemällä imetyksensä julkiseen tilaan. Tutkimukseni tulosten perusteella äitien odotetaan usein myös ottavan muut huomioon ja toisaalta toimivan huomiota herättämättä. Imettävien äitien paikka ei helposti ole julkisessa tilassa, vaikka yritykset voivat viestiä imetykseen positiivisesti suhtautumisesta esimerkiksi oviin tai seiniin kiinnitettävien tarroin.

Tämä väitöstutkimus voi osaltaan avata enemmän tilaa pitkään imettäneille äideille. Tilaa fyysisesti olla siellä, missä he haluavat olla. Tilaa sosiaalisesti, jotta normit imetyksen sopivasta kestoista voisivat höllentyä. Ja emotionaalista tilaa kokea kaikkia niitä tunteita, joita imetyks tuo. Haluan ajatella, että tutkimukseni höllentää myös yleisesti äitiyteen liittyvien vaatimusten tiukkuutta ja alleviivaa emansipatorista otetta tutkimuksen tekemiseen. Kapeiden normien ja haastavien odotusten rinnalle tarvitaan monenlaisia tutkimuksellisia näkökulmia äitiyteen ja myös imetykseen, jotta käsityksemme niistä voisivat muuttua sallivampaan suuntaan.

YTT Jenny Säilävaaran sukupuolentutkimuksen väitöskirja Pitkään imettäneet äidit: Tutkimus äitien fyysisestä, sosiaalisesta ja emotionaalisesta tilasta tarkastettiin Jyväskylän yliopistossa 29. 1. 2021. Vastaväittäjänä toimi akatemiattutkija Riikka Hoimanen. Väitöskirja on luettavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/73660>

YTT Jenny Säilävaara työskentelee Jyväskylän yliopistossa, sukupuolentutkimuksen oppiaineessa tutkijana. Hänen tutkimusintressejään ovat äitiys, ruumiillisuus ja normit mutta myös prekaariin työelämään liittyvät erilaiset haasteet.

KIRJALLISUUS

- Acker, Michele (2009) Breast Is Best...But Not Everywhere: Ambivalent Sexism and Attitudes toward Private and Public Breastfeeding. *Sex Roles* 61:7–8, 476–90.
- Blum, Linda (1993) Mothers, Babies, and Breastfeeding in Late Capitalist America: The Shifting Contexts of Feminist Theory. *Feminist Studies* 19:2, 290–311.
- (1999) *At the Breast: Ideologies of Breastfeeding and Motherhood in the Contemporary United States*. Boston: Beacon.
- Crossley, Michele L. (2009) Breastfeeding as a Moral Imperative: An Autoethnographic Study. *Feminism & Psychology* 19:1, 71–87.
- Dowling, Sally & Pontin, David (2017) Using Liminality to Understand Mothers' Experiences of Long-Term Breastfeeding: 'Betwixt and Between', and 'Matter Out of Place'. *Health* 21:1, 57–75.
- Hakulinen, Tuovi & Otronen, Kirsi (2017) Toimintaohjelman tarkoitus ja tavoitteet. Teoksessa Hakulinen, Tuovi, Otronen, Kirsi & Kuronen, Maria (toim.) *Kansallinen imetyksen edistämisen toimintaohjelma vuosille 2018–2022*. Helsinki: THL, 17–18.
- Hays, Sharon (1996) *The Cultural Contradictions of Motherhood*. New Haven: Yale University Press.
- Karlsson, Fred (1995) Normit, kielenkäyttö ja kieliopit. Teoksessa Rydman, Jan (toim.) *Tutkimuksen etulinjassa*. Helsinki: WSOY, 161–356.
- Schmied, Virginia & Deborah Lupton (2001) Blurring the Boundaries: Breastfeeding and Maternal Subjectivity. *Sociology of Health & Illness* 23:2, 234–50.
- Säilävaara, Jenny (2016) Imettämässä kaapissa? Pitkään imettäneet äidit ja normatiiviset tilat. *Sukupuolentutkimus–Genusforskning* 29:2, 7–20.
- (2020) Long-Term Breastfeeding: The Embodied Experiences of Finnish Mothers. *NORA –Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 28:1, 43–55.
- (2021) *Pitkään imettäneet äidit: Tutkimus äitien fyysisestä, sosiaalisesta ja emotionaalisesta tilasta*. JYU dissertations 347. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Säilävaara, Jenny & Mehtätalo, Hilikka (2020) Sopivuus, oikeus ja terveys: pitkäkestoinen imetys ja julkinen imetys mediateksteissä. *Sosiologia* 57:4, 386–402.
- Taylor, Erin N. & Wallace, Lora Ebert (2012) For Shame: Feminism, Breastfeeding Advocacy, and Maternal Guilt. *Hypatia* 27:1, 76–98.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019) *Syödään yhdessä – ruokasuositukset lapsiperheille*. Kide 26. 2. uud. painos. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Time Magazine* (2021) Are You Mom Enough? <http://content.time.com/time/covers/0,16641,20120521,00.html> (haettu 4.5.2021).
- World Health Organization (WHO 2020) Infant and Young Child Feeding. <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/infant-and-young-child-feeding> (haettu 18.2.2021).